Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Lounais-Suomen poliisilaitoksen asiantuntijalausunto nuorisoa koskien

Lausuntopyyntö

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Lounais-Suomen poliisilaitoksen Turun pääpoliisiaseman Ankkuri-tiimin asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa. Asia koskee valtioneuvoston selontekoa sisäisestä turvallisuudesta (VNS 6/2025 vp) ja lausuntoa pyydetään sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta nuorisoa koskien.

Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunto

Taustaa

Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueeseen kuuluu 43 kaupunkia tai kuntaa, joissa asuu noin 700.000 asukasta. Poliisilaitoksella on noin tuhat työntekijää, joista poliiseja on noin 800. Turun pääpoliisiaseman lisäksi alueella on 11 poliisiasemaa. Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella toimii yhteensä 278 perusopetuksen oppilaitosta (ala- ja yläkoulut) sekä 45 lukiota ja 18 ammatillista oppilaitosta. Perusopetuksen oppilaiden yhteismäärä on noin 65.000 ja 2. asteen opiskelijoiden määrä noin 54.000.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella ankkuritoiminta kattaa toiminta-alueen kaikki kunnat. Ankkuritoiminta kuuluu valvonta- ja hälytystoimintasektorin ennalta estävään yksikköön. Ankkuritoimijat työskentelevät Varsinais-Suomen maakunnassa Turun pääpoliisiasemalla sekä Salon, Loimaan, Paraisten ja Uudenkaupungin poliisiasemilla sekä Satakunnan maakunnassa Porin ja Rauman poliisiasemilla. Ennalta estävässä yksikössä toimii Ankkuri-tiimien lisäksi kaksi nuorisotutkintaryhmää, kaksi valvontaryhmää sekä pilotteina kaksi sijoitusyksikköpoliisia, online-oppitunteja kaikkiin Suomen kouluihin tuottava Koulu25-ryhmä sekä yhteistyössä Turun kaupungin kanssa toimiva poliisikoordinaattori.

Lounais-Suomen poliisilaitos on laatinut vuosille 2025-2026 nuorisorikollisuuden torjuntaohjelman, joka koskee alle 21-vuotiaita rikoksentekijöitä, mutta sen erityisessä painopisteessä ovat alle 15-vuotiaat. Keskeinen tavoite nuorisorikollisuuden torjuntaohjelmassa on, että toimien toteuttamiseen tulee koko Lounais-Suomen poliisilaitoksen henkilöstön osallistua oman työnkuvansa kautta. Lisäksi torjuntaohjelman päätavoite on, että nuorten epätoivottavaan käyttäytymiseen puututaan aina poliisin toimesta aktiivisesti ja vaikuttavasti.

Tilastollisesti Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella nuorten väkivalta- ja ryöstörikokset ovat vähentyneet vuonna 2025 verrattaessa vuosiin 2023 ja 2024. Esimerkiksi nuorten tekemäksi epäiltyjen väkivaltarikosten määrä on laskenut vuonna 2025 koko Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella 23 prosenttia, maakunnallisesti tarkasteltuna Varsinais-Suomessa 28 ja Satakunnassa kuusi prosenttia. Ikäryhmittäin asiaa tarkastellen alle 15-vuotiaiden tekemäksi epäiltyjen väkivaltarikosten osalta lasku on ollut 32 prosenttia, alle 18-vuotiaiden 29 prosenttia ja alle 21-vuotiaiden 23 prosenttia. Nuorten tekemäksi epäiltyjen rikosten kokonaismäärä poliisilaitoksen alueella on kuitenkin säilynyt ennallaan.

Poliisihallitus on käynnistänyt loppuvuonna 2024 valtakunnallisen yhteistyön mallin koulujen kanssa toimimiseen. Toimintamallin keskiössä on ollut vaatimus siitä, että poliisilaitosten tulee lisätä malliin perustuen vuoden 2025 aikana poliisin läsnäoloa kouluissa erityisesti ongelmanratkaisutilanteissa ja laillisuuskasvatuksessa, oppituntien osalta erityisesti online-oppituntien kautta. Samalla on poliisissa otettu käyttöön myös niin sanottu jalkautumismalli: ”pysähdy, jalkaudu, keskustele”. Jalkautumismallin tarkoitus on ollut lisätä poliisin vuorovaikutusta erityisesti lasten ja nuorten kanssa. Jalkautumismallissa painotetaan erityisesti poliisin läsnäolon vahvistamista aivan arkipäiväisissä tilanteissa kouluissa ja päiväkodeissa, joihin poliisipartio pistäytyy spontaanisti ja lyhytkestoisesti työn ohessa.

Vakavan nuoriso- ja jengirikollisuuden estäminen

Nuorisorikollisuudessa on yleistä, että samassa rikosasiassa voi olla useita eri ikäisiä tekijöitä ja eri rikoksia. Alaikäiset voivat olla myös osallisina aikuisten tekemissä rikoksissa. Merkittävää on se, että alle 15-vuotiaiden tekemät rikokset ovat entistä vakavampia. Alle 18-vuotiaiden nuorten ja lasten yleisimpiä rikoksia ovat näpistykset (alle 15-vuotiaat), liikennerikokset (15-17-vuotiaat), pahoinpitelyt (alle 15-vuotiaat) ja vahingonteot (molemmat ikäryhmät). Alaikäisten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden väkivaltarikosepäilyjen määrä on kasvanut merkittävästi vuoden 2015 jälkeen ja prosentuaalisesti eniten ovat lisääntyneet ryöstörikoksia koskevat rikosepäilyt. On huomionarvoista, että ryöstörikoksia koskevien epäilyjen määrä ei ole lisääntynyt olennaisesti yli 20-vuotiaiden ikäryhmissä.

Yleisesti on katsottu, että nuorten rikoskierteen jatkumoa ikäjanalla esitettäessä nuorten rikokset edeltävät jengirikollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden vaihetta. Käytännön työssä on kuitenkin havaittavissa, että osa nuorista siirtyy suoraan vakavampaan rikollisuuteen ilman oireilevaa vähäisempien rikosten vaihetta. Tyypillistä tällaisille nuorille on, että heillä yleensä on jo olemassa lastensuojelun asiakkuus ja usein heillä on myös maahanmuuttajatausta, mutta rikollista toimintaa ei ole aiemmin kirjattu poliisin tietojärjestelmiin. Maahanmuuttajataustaisten nuorten osalta on käytännön kokemuksen valossa havaittavissa, että perheissä on ollut ongelmia jo ennen kuin rikollinen käyttäytyminen on alkanut ja vanhemmat ovat olleet tietämättömiä nuoren asioista, muuan muassa puutteellisen kielitaidon takia.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella on nuorisorikollisuuden tilannekuvan osalta keskeiseksi todettu tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikoskierteessä olevat nuoret ja nuorisoryhmät, joissa jengiytymiseen ja rikollisryhmiin tai -verkostoihin ajautumiseen on riskiä. Tunnistaminen ei perustu pelkästään tutkinnasta saatuihin tietoihin, vaan valvontaan ja muuhun poliisitoimintaan perustuvat havaintotiedot ovat nuorisorikollisuuden tunnistamisen ja torjunnan kannalta myös keskeisiä. Tilannekuvan luomisessa on merkitystä myös muun muassa kouluilta, sosiaali- ja nuorisotoimelta saatavilla tiedoilla. Lisäksi sidosryhmien kautta on usein nopeampaa ja tehokkaampaa selvittää nuorten elämään vaikuttavia ilmiötä, ryhmittymiä ja sosiaalisia verkostoja.

Poliisilaitoksella nuorisorikollisuuden ennalta estämiseen osallistuu koko poliisilaitoksen henkilöstö tehtäväalueelleen. Jokaisen työntekijän tulee tiedostaa, millä laissa säädetyillä toimenpiteillä on mahdollisuus osaltaan ennalta estää nuorisorikollisuutta. Tehostetut valvontakohteet edellyttävät poliisin aktiivisia toimia, kuten jalkautumista nuorten pariin. Valvontaa on tehostettu eri muodoissaan niillä alueilla, joissa yleisten paikkojen turvallisuuden ylläpitäminen on osoittautunut erityisen tarpeelliseksi, esimerkiksi nuorten tekemiksi epäiltyjen vakavien rikosten taikka häiriökäyttäytymisen muodossa. Nuorten tekemiksi epäiltyjen tekojen kartoittamiseksi on poliisilaitoksella kehitetty seurantatyökalu, jonka tietojen avulla voidaan tehdä kohdevalintaa. Poliisilaitoksella kaikkien operatiivisten toimijoiden tulee panostaa valittujen kohteiden tehostettuun valvontaan. Tehostettujen valvontatoimien toteuttamisen ajankohdan, paikan ja toimintatavan valinta perustuu tietojohtoiseen lähestymistapaan. Olennaista on myös se, että poliisin perustyö tehdään laadukkaasti. Tehtävillä tavatut nuoret tulee kirjata poliisin tehtäväjärjestelmään ja nuorista tulee tehdä lastensuojeluilmoitukset. Riskiryhmään kuuluvia nuoria pystytään havaitsemaan myös sitä kautta, että he ovat usein tapahtumapaikalla erilaisilla poliisitehtävillä, vaikka rikosilmoitusta ei ole tehty. Kyseisellä työskentelytavalla on saatu selville sellaisia nuorten ryhmittymiä, joihin on voitu kohdistaa nuorisojengien ehkäisytyötä. Laadukas poliisin perustyö mahdollistaa sen, että poliisi pystyy tietoja analysoimalla nostamaan esiin nuoria, jotka eivät ole vielä aloittaneet rikosten tekoa, mutta kuuluvat riskiryhmään. Poliisi ohjaa tällaiset nuoret yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa esimerkiksi harrastusten pariin.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella jokaisen poliisipartion on edellytetty ottavan jalkautumismalli osaksi päivittäistä toimintaa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on aikavarattujen tehtävien niin salliessa jakauduttava työvuoron aikana 1-2 kertaa 15 minuutiksi. Jalkautumismallin tarkoitus on lisätä poliisin vuorovaikutusta ja arkipäiväistä läsnäoloa käyttämällä työaikaa jalkautumiseen, erityisesti lasten ja nuorten pariin. Nuorten lisäksi myös alueen muilla ihmisillä ja toimijoilla on arvokasta tietoa, jonka he usein haluavat kertoa lähipoliisimaisesti toimivalle poliisille. Poliisipartioiden tulee johdonmukaisesti ja määrätietoisesti puuttua kaikkiin kohtaamiinsa nuorten aiheuttamiin mainittaviin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöihin ja kaikkiin nuorten tekemiin rikoksiin. Tällaisiin tapahtumiin poliisin taholta puuttumatta jättäminen tulkittaisiin helposti toiminnan hiljaiseksi ja julkiseksi hyväksynnäksi niin nuorison kuin aikuisväestön keskuudessa. Nuorten epätoivottavaan toimintaan puuttumisen tulee lisäksi olla vaikuttavaa ja vakuuttavaa, keinovalikoimassa käyttäen myös sakotusmenettelyä sekä poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolain

mahdollistamia toimia säännösten edellytysten täyttyessä. Käytännön työssä on vaikutusta yksittäisen nuoren käyttäytymiseen saatu kohdistamalla koviakin pakkokeinolain säätämiä keinoja nuoreen. Kyseisillä toimilla on pystytty menestyksekkäästi katkaisemaan vakavien rikosten rikoskierrettä sekä väkivalta- että omaisuusrikoksissa. Rikollisen toiminnan ja häiriökäyttäytymisen puuttumislinjaa on lisäksi terävöitetty nuorisovalvontaa tekeville poliiseille. Viesti nuorisovalvontaa tekeviltä poliiseilta on ollut, että poliisi on saavuttanut auktoriteettia takaisin eli poliisin puhetta uskotaan nykyään paremmin kuin pari vuotta sitten.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan moniammatillisesti toimiva Ankkuri on tärkeä työkalu nuorten rikoskierteen ennalta ehkäisyssä ja katkaisemisessa, mutta vain osana muuta keinovalikoimaa. Ankkurin interventio soveltuu parhaiten tapauksiin, joissa nuoren rikoskierre on vasta aluillaan ja rikokset ovat vielä vähäisiä. Toiminnan muututtua ammattimaisemmaksi tai rikosten ollessa vakavia on poliisin käytettävä muita puuttumisen keinoja, kuten väliaikaista lähestymiskieltoa tai vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja, sekä suoritettava esitutkintatoimet täysimittaisina. Poliisin näkemyksen mukaan nuorille ei ole riittävästi sellaisia lastensuojelun sijoitusyksikkojä, joissa heidän valvontansa olisi tehokkaampaa ja heidän poistumisensa sieltä pystyttäisiin estämään.

On joskus esitetty ajatuksia siitä, tulisiko poliisin jo aikaisemmassa vaiheessa osallistua koulujen ja sosiaaliviranomaisten keskinäisiin neuvotteluihin esimerkiksi tilanteessa, jossa huolta aiheuttava nuori siirtyy paikkakunnalta tai koulusta toiseen. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan lasten ja nuorten kasvatus- ja opetustyö kuuluu siihen perehtyneille ammattilaisille. Lisäksi luonnollisestikin myös lapsen huoltajilla on tärkeä rooli ja vastuu lasten kasvatuksessa. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kunkin viranomaisen tulisikin ensisijaisesti keskittyä omaan tehtäväänsä ja poliisin osallistuminen tällaisiin koulunkäyntiin liittyviin neuvotteluihin tulisi olla poikkeuksellista. Poliisi on ikään kuin se viimeinen viranomainen, joka hoitaa asiaa silloin, kun muut keinot ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Perusopetuslain osalta poliisi ei ole asiantuntija. Poliisilaitos esittää kuitenkin kokemusperäisenä näkemyksenään, että kaikissa kouluissa ei ole vielä saavutettu perusopetuslain tuntemisen ja soveltamisen osalta sellaista riittävää osaamistasoa, jonka avulla koulu kykenisi itsenäisemmin käsittelemään lasten ja nuorten erilaisia tilanteita. Tämä on näyttäytynyt poliisin suuntaan lisääntyvinä tehtävinä ja koulun ylimitoitettuina odotuksina siitä, että poliisi hoitaa esitutkintatoimien lisäksi myös koulun tehtäviin kuuluvia asioita.

Koulujen KiVa-tiimien päätehtävä on puuttua mahdollisiin kiusaamistapauksiin kouluissa. Poliisi on antanut opetustoimelle neuvoja koulujen mahdollisuudesta sovitella perheiden kanssa riitoja, mikäli KiVa-tiimissä ei ole saavutettu toivottavaa tulosta. Lisäksi kouluja on opastettu käyttämään sovittelutoimistojen palveluita, sillä myös koulut voivat tehdä sovittelualoitteita sovittelutoimistoon. Edellä mainituista toimista on saavutettu positiivisia tuloksia Varsinais-Suomen alueella. Lähisuhdeväkivaltatapausten sovittelukielto on vähentänyt Varsinais-Suomen sovittelutoimiston käsittelemiä tapauksia, mutta vastaavasti se on pystynyt ottamaan lisää käsittelyyn sinne ohjattuja nuorten asioita.

Poliisilain 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Samaisen pykälän mukaan poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Huomionarvoista säännöksen osalta on se, että kyseinen poliisilain 1 § ei kuitenkaan ole toimivaltasäännös. Lisäksi toiminnassa on huomioitava, että huolta aiheuttavan lapsen ja nuoren tiedot ovat yleensä salassa pidettäviä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta tai jonkin muun erityissäännöksen nojalla. Mikäli kyseessä ei ole poliisille varsinaisesti kuuluva virkatehtävä, saa koulu luovuttaa salassa pidettävää esimerkiksi lapsen terveyttä, perhe-elämää, harrastuksia tai henkilökohtaisia oloja koskevaa tietoa toiselle viranomaiselle kuten poliisille ainoastaan silloin, kun laissa on nimenomaisesti säädetty oikeus tietoja luovuttaa tai saada.

Risto Lammi, Poliisipäällikkö

Marja Kiiski, Ylikomisario

Juhani Malmberg, Komisario

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.10.2025 klo 11:42. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan sivistysvaliokunta; SiV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Ylikomisario Stephan Sundqvist

Lounais-Suomen poliisilaitos
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 Turku
kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi
Puhelin 0295 440 501, Faksi 0295 411 679, poliisi.fi